

**Azərbaycan Respublikasının
Mineral Ehtiyatlarının Hasilatı
ilə Məşğul olan Sənaye Sahələrində
Şəffaflıq Təşəbbüsü Komissiyası**

Müstəqil Mühasiblərin Rəyi

31 dekabr 2004-cü il tarixinə bitən il üzrə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ MİNERAL EHTİYATLARININ HASİLATI İLƏ MƏŞĞUL OLAN SƏNAYE SAHƏLƏRİNDƏ ŞƏFFAFLIQ TƏŞƏBBÜSÜ KOMİSSİYASI

MÜNDƏRİCAT

	Səhifə
MÜSTƏQİL MÜHASİBLƏRİN RƏYİ	1
ƏLAVƏ 1. AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ MİNERAL EHTİYATLARININ HASİLATI İLƏ MƏŞĞUL OLAN SƏNAYE SAHƏLƏRİNDƏ ŞƏFFAFLIQ TƏŞƏBBÜSÜ KOMİSSİYASININ BƏYANNAMƏSİ	5
ƏLAVƏ 2. MİNERAL EHTİYATLARININ HASİLATI İLƏ MƏŞĞUL OLAN, ANLAŞMA MEMORANDUMUNUN TƏRƏFİ OLAN VƏ TƏRƏFİ OLMAYAN ŞİRKƏTLƏRİN SİYAHISI	6
ƏLAVƏ 3. ANLAŞMA MEMORANDUMUNUN TƏRƏFİ OLAN QEYRİ-HÖKUMƏT TƏŞKİLATLARININ SİYAHISI	7

MÜSTƏQİL MÜHASİBLƏRİN RƏYİ

Azərbaycan Respublikasının Mineral Ehtiyatlarının Hasilatı ilə Məşğul olan Sənaye Sahələrində Şəffaflıq Təşəbbüsü (“MHŞT”) Komissiyasına:

Biz, 1 sayılı Əlavədə qeyd olunan Azərbaycan Respublikasının MHŞT Komissiyasının (bundan sonra “Komissiya”) Bəyannaməsinin yoxlamasını həyata keçirərək müəyyən etdik ki, 31 dekabr 2004-cü il tarixinə bitən il ərzində Azərbaycan Respublikası hökumətinin (bundan sonra “Hökumət”) Mineral Ehtiyatlarının Hasilatı ilə Məşğul olan Şirkətlərdən (bundan sonra “Şirkətlər”) aldığı ödəniş/daxilolmaların cədvəli MHŞT Komissiyası, 2 sayılı Əlavədə qeyd olunan Azərbaycan Respublikasında Mineral Ehtiyatlarının Hasilatı sahəsində çalışan yerli və xarici şirkətlər və 3 sayılı Əlavədə göstərilən qeyri-hökumət təşkilatları arasında 24 noyabr 2004-cü il tarixdə imzalanmış Anlaşma Memorandumuna (“AM”) uyğun olaraq hazırlanmışdır. Azərbaycan Respublikasının MHŞT Komissiyası bəyannaməyə görə cavabdehdir. Bizim məsuliyyətimiz, apardığımız yoxlamaya əsaslanaraq bəyannaməyə dair rəy bildirməkdən ibarətdir.

Növbəti paragrafda qeyd olunanlar istisna olmaqla, biz yoxlamamızı “Əminlik Yoxlamaları Üzrə Beynəlxalq Standarta” uyğun olaraq həyata keçirdik və müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikasının MHŞT Komissiyasının bəyannaməsinə təsdiq edən sübutların test üsulu ilə yoxlamasını və müəyyən hallarda zəruri hesab etdiyimiz bu növ digər prosedurları yerinə yetirdik. Hesab edirik ki, apardığımız yoxlama nəticəsində rəy vermək üçün kifayət qədər əsas toplamışıq.

Komissiyanın Bəyannaməsinə yoxlamaq üçün əldə etdiyimiz məlumatlar Anlaşma Memorandumunun tərəfi olan Şirkətlərin təqdim etdiyi məlumatlardan və Komissiya vasitəsilə Hökumət tərəfindən alınmış bütün ödənişlərə/daxilolmalara dair təfəsilatlı məlumatlardan ibarət idi. Yoxlamamız hökumət tərəfindən qəbul edilmiş bütün ödənişlərin/daxilolmaların və Şirkətlər tərəfindən aparılan bütün ödəniş/daxilolmaların yoxlanılmasını əhatə etmirdi. Əgər Şirkətlər tərəfindən ödənişlər/daxilolmalar həyata keçirilibsə, lakin həm Hökumətin həm də Şirkətlərin təqdim etdiyi sənədlərdə bu öz əksini tapmayıbsa, bu halda bizim işimiz onları aşkar etmək üçün kifayət olmazdı.

İcra olunmuş işlərin icmalı

Azərbaycan Respublikasının MHŞT Komissiyasının Bəyannaməsinə (Əlavə 1) yoxlamaq üçün, biz, 31 dekabr 2004-cü il tarixinə bitən il ərzində Hökumət tərəfindən qəbul edilmiş ödənişlər/daxilolmalar cədvəlini (bundan sonra “Hökumətin cədvəli”) və 2 sayılı Əlavədə göstərilən (AM-nun tərəfi olan) Şirkətlərin hazırladığı cədvəllər ilə (“Şirkətlərin cədvəli”) müqayisə etdik. Yuxarıda qeyd olunan cədvəllər arasındakı fərqləri müəyyənləşdirmək məqsədilə şəraitdən asılı olaraq zəruri hesab edilən prosedurları həyata keçirdik. Əldə etdiyimiz nəticələr aşağıda təqdim olunmuşdur:

Mineral ehtiyatlarının hasilatı sənayesində çalışan xarici şirkətlərin hasilatındakı dövlət payı (xam neft)

Hökumətin cədvəli	6.7 milyon barel
Şirkətlərin cədvəli	6.0 milyon barel

Şirkətlərin cədvəlinə daxil olmayan 0.7 milyon barel xam neft AM-nun tərəfi olmayan mineral ehtiyatlarının hasilatı sahəsində çalışan şirkət tərəfindən Hökumətə ötürülmüş neftin həcmi əks etdirir. Bu neft yatağında əməliyyat şirkəti olan Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin (“ABƏŞ”) (“BP”) təsdiqini almaqla biz Hökumətə ayrılan ümumi gəliri təsdiq etdik.

Mineral ehtiyatlarının hasilatı sənayesində çalışan xarici şirkətlərin hasilatındakı dövlət payı (qaz)

Hökumətin cədvəli	1,050,000 min kub metr
Şirkətlərin cədvəli	955,726 min kub metr

Hökumətin cədvəlində əks olunan 57,924 min kub metr həcmində qaz fərqi AM-nun tərəfi olan mineral ehtiyatlarının hasilatı sahəsində çalışan şirkət tərəfindən qaz həcminin müxtəlif ölçü vahidlərindən istifadəsi nəticəsində yaranmışdır.

Şirkətlərin cədvəli AM-nun tərəfi olan mineral ehtiyatlarının hasilatı sahəsində çalışan şirkət tərəfindən Hökumətə ötürülmüş 28,500 min kub metr həcmində qazı əks etdirmir. Bu şirkət həmin məbləğin AM-nun şərtlərinə əsasən hesabat edilməli məbləğ olduğundan xəbərdar olmadığı səbəbdən onu hesabatlarda əks etdirməmişdir.

Hökumətin və Şirkətlərin cədvəllərində ardıcıl olaraq kommersiya fəaliyyətindən yaranan 13,900 min kub metr qaz və 6,090 kub metr qaz əks olunmuşdur ki, bunlar AM-na əsasən hesabat edilməyən məbləğlərdir.

Hökumətin cədvəlində yuvarlaqlaşdırılma olaraq 40 min kub metr həcmində qaz artıq əks olunmuşdur.

Hökumətə mineral ehtiyatlarının hasilatı sahəsində çalışan xarici şirkətlərdən digər daxilolmalar

Nəqletmə rüsumları

Hökumətin cədvəli	12.2 milyon ABŞ dolları
Şirkətlərin cədvəli	10.6 milyon ABŞ dolları

Şimal xətti ilə bağlı 0.2 milyon ABŞ dolları məbləğində nəqletmə rüsumları Hökumətin cədvəlinə daxil edilməmiş, lakin Şirkətlər tərəfindən hesabat edilmişdir. Biz ABƏŞ-dən nəqletmə haqlarına dair məlumat almaqla bu məbləğləri təsdiq etdik. Bu məbləğlər AM əsasında hesabat edilməyən kommersiya fəaliyyətlərinin bir hissəsi kimi Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinə ödənildiyindən Hökumətin cədvəlinə daxil edilməmişdir.

1.3 milyon ABŞ dolları məbləğində ödəniş 2005-ci ildə alındığından Hökumətin cədvəlinə daxil edilməmişdir, lakin Şirkətlərin bəyannamələrində əks olunmuşdur. AM əsasən bəyannamələr kassa metodu ilə hazırlandığından Hökumət bu məbləği öz bəyannaməsinə daxil etməmişdir. Bu 31 dekabr 2004-cü il tarixinə vaxt fərqi olduğunu göstərir. Biz əməliyyatla bağlı SWIFT sənədlərinə istinad etməklə bu məbləği təsdiq etdik.

3.1 milyon ABŞ dolları AM-nun tərəfi olmayan iki şirkət tərəfindən nəqletmə haqları ilə bağlı ödənilmiş məbləğdir. Biz ABƏŞ-dən təsdiqləmə almaqla hökumətə ayrılmış ümumi məbləği təsdiq etdik.

Müqavilənin şərtlərinin yerinə yetirilməməsi ilə bağlı kompensasiya

Hökumətin cədvəli	3.8 milyon ABŞD
Şirkətlərin cədvəli	Sıfır

3.8 milyon ABŞD həcmində fərq AM-nun tərəfi olmayan, mineral ehtiyatlarının hasilatı sahəsində çalışan şirkət tərəfindən ödənilmiş məbləğdir. Biz bu ödənişi ARDNŞ-dən aldığımız bank sənədləri ilə yoxladıq.

Mineral ehtiyatlarının hasilatı sənayesində çalışan yerli şirkətlərin hasilatındakı dövlət payı (xam neft)

Hökumətin cədvəli	Sıfır
Şirkətlərin cədvəli	1.3 milyon barel

Mineral ehtiyatlarının hasilatı sənayesindəki iki yerli şirkətin bazar qiymətləri ilə ARDNŞ-nə satdıqları 1.3 milyon barel həcmində xam neft AM-un mineral ehtiyatların hasilatı sahəsində çalışan yerli şirkətlər üçün müəyyənləşdirdiyi tələblərə uyğun olmayaraq, səhv hesabət edilmişdir. Bu kommersiya fəaliyyətidir və AM-na əsasən hesabət edilmir.

Yerli şirkətlərdən hökumətə digər daxilolmalar

(Mənfəət vergisi)

Hökumətin cədvəli	333.7 mlrd manat
Şirkətlərin cədvəli	334.9 mlrd manat

1.2 mlrd manat məbləğində fərq yerli şirkətlərdən birinin mənfəət vergisini AM-in tələblərinə əsasən kassa metodu ilə deyil, hesablaşma üsulu ilə hesabət etməsindən yaranmışdır. Daha sonra bu şirkət kassa metodu ilə hazırlanmış düzəliş edilmiş bəyannaməni təqdim etmişdir ki, bu da şirkətin hesabət etdiyi məbləğlə hökumətin rəqəmlərinin üst-üstə düşməsi ilə nəticələnmişdir. Biz şirkətin sənədlərini yoxlamaqla ilkin fərqi təsdiq etdik.

Dividendlər

Hökumətin cədvəli	Sıfır
Şirkətlərin cədvəli	0.005 mlrd manat

Yerli şirkətlərin 0.005 mlrd manat məbləğində dividendləri bir şirkət tərəfindən dividendlərin həmin şirkətin səhmdarlarına ödənilməsi ilə bağlı yaranan məbləğdir ki, bu da AM-na əsasən düzgün hesabət edilməmişdir. Bu şirkət sonradan bu məbləği istisna etməklə dəqiqləşdirilmiş bəyannaməni təqdim etmişdir.

Royaltilər (Dağ-mədən yataqlarının hasilatı üzrə vergi)

Hökumətin cədvəli	1,961.2 mlrd manat
Şirkətlərin cədvəli	1,842.5 mlrd manat

0.6 mlrd manat məbləğində fərq bir yerli şirkətin öz royalti vergisi AM-na uyğun olaraq kassa metodu ilə deyil, hesablaşma metoduna əsasən hesabət etməsi nəticəsindən yaranmış fərqdən ibarətdir. Biz bunu şirkətin yazılışlarını yoxlayaraq təsdiq etdik.

118.1 mlrd manat digər yerli şirkət tərəfindən sair vergilər olaraq (həmçinin "Digər vergilər" kateqoriyasına bax) Hökumətə ödənilmişdir və Vergi Məcəlləsinin tələblərinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi tərəfindən şirkətin mədən vergisinə aid edilmişdir.

Digər vergilər

Hökumətin cədvəli	820.3 mlrd manat
Şirkətlərin cədvəli	941.1 mlrd manat

0.7 mlrd manat fərq iki yerli şirkətin digər vergiləri AM-də tələb olunduğu kimi kassa metodu ilə deyil, hesablaşma metodu ilə hesabat etməsi nəticəsində yaranmışdır. 2.0 mlrd manat məbləğində fərq əmək haqqı və ödəmə mənbəyindən tutulan vergiləri bir yerli şirkət tərəfindən hesabat etməsindən yaranır ki, bu da AM-nun şərtlərinə uyğun olaraq hesabat edilməyən məbləğlərdir. Biz şirkətlərin sənədlərini yoxlamaqla bu fərqləri təsdiq etdik. Daha sonra həmin şirkətlər bu fərqi aradan qaldırmaqla düzəliş edilmiş bəyannamələr təqdim etmişlər.

118.1 mlrd manat digər yerli şirkət tərəfindən sair vergilər olaraq (həmçinin "Royaltilər" kateqoriyasına bax) Hökumətə ödənilmişdir və Vergi Məcəlləsinin tələblərinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi tərəfindən şirkətin mədən vergisinə aid edilmişdir.

Rəy

Şirkətlər tərəfindən edilmiş bütün ödənişlərin/daxilolmaların və Hökumət tərəfindən qəbul edilmiş bütün ödənişlərin/daxilolmaların yoxlamasını apardığımız təqdirdə tələb edilə bilən hər hansı düzəlişlər (əgər olarsa) istisna olmaqla, bu hesabat üzrə yoxlamamıza istinad edərək bizim rəyimizcə, 31 dekabr 2004-cü il tarixdə bitən il ərzində qəbul olunmuş ödənişlərin/daxilolmaların cədvəli ilə bağlı əlavə edilən Azərbaycan Respublikasının MHŞT Komissiyasının bəyannaməsi yuxarıda qeyd olunan tələblərə uyğun olaraq hazırlanmış, bütün əhəmiyyətli hallarda düzgün əks olunmuşdur.

Bu hesabat AM-nu imzalayan tərəflərin istifadəsi üçün nəzərdə tutulmuşdur və hesabat AM-da qeyd olunmayan məqsədlər və ya digər tərəflər üçün istifadə edilməməlidir.

Deloitte & Touche

20 iyul 2005-ci il

ƏLAVƏ 1. AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ MİNERAL EHTİYATLARININ HASİLATI İLƏ MƏŞĞUL OLAN SƏNAYE SAHƏLƏRİNDƏ ŞƏFFAFLIQ TƏŞƏBBÜSÜ KOMİSSİYASININ BƏYANNAMƏSİ

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ MİNERAL EHTİYATLARININ HASİLATI İLƏ MƏŞĞUL OLAN SƏNAYE SAHƏLƏRİNDƏ ŞƏFFAFLIQ TƏŞƏBBÜSÜ KOMİSSİYASININ (“MHŞT”) BƏYANNAMƏSİ

31 dekabr 2004-cü il tarixində bitən il üzrə Azərbaycan Respublikası hökumətinin (bundan sonra “Hökumət”) Mineral Ehtiyatlarının Hasilatı sahəsində fəaliyyət göstərən yerli və xarici şirkətlərdən (birlikdə “Şirkətlər” adlanacaq) aldığı ödəniş və daxilolmaların cədvəli MHŞT Komissiyası, 2 sayılı Əlavədə qeyd olunan Azərbaycan Respublikasında Mineral Ehtiyatlarının Hasilatı sahəsində çalışan yerli və xarici şirkətlər və 3 sayılı Əlavədə göstərilən qeyri-hökumət təşkilatları arasında 24 noyabr 2004-cü il tarixdə imzalanmış Anlaşma Memorandumuna (“AM”) uyğun olaraq hazırlanmışdır.

MHŞT Komissiyasının Sədri

ƏLAVƏ 2. MİNERAL EHTİYATLARIN HASİLATI İLƏ MƏŞĞUL OLAN, ANLAŞMA MEMORANDUMUNUN TƏRƏFİ OLAN VƏ TƏRƏFİ OLMAYAN ŞİRKƏTLƏRİN SİYAHISI

Anlaşma Memorandumunun tərəfi olan şirkətlər

BP Exploreysn (Caspian Sea) Limited
Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti (“ARDNŞ”)
Total E&P Azerbaijan B.V
ITOCHU Oil Exploration (Azerbaijan) Inc.
Statoyl
Turkish Petroleum A.O.
Komonvels Neft və Qaz
Eksn Azərbaycan Limited
KonokoFilips
Amerada Hess (ACG) Limited
Devon Energy Caspian Corporation
Lukoyl Oversis
Unocal Xəzər
Şengli Oyl
Salyan Oyl Limited
Qarasu Əməliyyat Şirkəti
Shell Azerbaijan Exploration and Production
Middle East Petroleum
Ənşad Petrol BM
Şirvan Oyl BM
Azgerneft BM

Anlaşma Memorandumunun tərəfi olmayan şirkətlər

Chevron Overseas Petroleum Azerbaijan Limited,
Agip,
Inpex,
Yaponiya Azərbaycan Neft Şirkəti. Ltd (“JANŞ”),
Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (“ABƏŞ”)¹

---

¹ABƏŞ AÇG yatağında əməliyyat aparan şirkətdir. ABƏŞ-nin partnyorları BP Exploration (Caspian Sea) Limited, Exxon Azerbaijan Limited, Statoil, Inpex, ARDNŞ, Devon Energy Caspian Corporation, Itochu Oyl Exploration (Azerbaijan) Inc, Amerada Hess (AÇG) Limited, Turkish Petroleum A.O, Unokal Xəzərdir.

ƏLAVƏ 3. ANLAŞMA MEMORANDUMUNUN TƏRƏFİ OLAN QEYRİ-HÖKUMƏT TƏŞKİLATLARININ SİYAHISI

Gənc Hüquqşünaslar Birliyi
İqtisadi və Siyasi Araşdırmalar Mərkəzi
Beynəlxalq İnsan Hüquqları Cəmiyyətinin Milli Qrupu
Gəncə Kəpəz Bələdiyyəsi
Beynəlxalq Ekoenerji Akademiyası
İctimai Maliyyə Monitoring Mərkəzi
Vətəndaş Təşəbbüsləri Mərkəzi
Humanitar Tədqiqatlar Mərkəzi
Aqroeco Konsaltinq Mərkəzi
Yaşıllar hərəkatı
İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzi
“Buta” Humanitar Uşaq Fondu
Ekoleks Təşkilatı
“Çevrə” Davamlı İnkişafa Yardım İctimai Birliyi
Neftçilərin Hüquqlarının Müdafiəsi Komissiyası
Multimedia İnformasiya və Texnologiya Mərkəzi
“Ekspert” ekonomik jurnalı
“Bilik” Gəncə
Vətəndaşların əmək hüquqlarının müdafiəsi liqası
Gəncə Uşaq Fondu
Azərbaycan Maarifçi Gənclər Təşkilatı Sabunçu şöbəsi
Demokratik İslahatlar uğrunda Cəmiyyət
Tacirlər və İstehsalçılar Birliyi
“Himayədar”
Vençur layihələri iştirakçıları Assosiasiyası
IHQMB
HVA Regional bölməsi (Gəncə)
İnsan Hüquqları XXI əsr-Azərbaycan Fondu
Milli Ekoloji Proqnozlaşdırma Mərkəzi